

Dataindsamling som læringsredskab for sygeplejestuderende – en fortælling fra klinisk praksis

Emilie Løvgren Petersen, sygeplejerske, klinisk vejleder, Afdeling for Karkirurgi, Hjertecentret Rigshospitalet, Maja Astrid Mogensen, sygeplejerske, klinisk vejleder, Afdeling for karkirurgi, Hjertecentret Rigshospitalet, Sally Schauman, sygeplejerske, klinisk underviser, cand.cur. Hjertecentret Rigshospitalet

Den karkirurgiske patient er karakteriseret ved at være kompleks og multisyg (1), og for mange studerende kan mødet med denne patientgruppe være overvældende, da der er mangeartede problemstillinger vi sygeplejersker skal forholde os til.

Introduktion

I vores kliniske praksis oplevede vi, at de studerende havde svært ved at strukturere de data, de indsamlede om patienten. Deres observationer fremstod ofte i fragmenterede dele, hvor den centrale sammenhæng mellem fx cirkulation, hudstatus og smerter manglede. Vi manglede et redskab til at støtte de studerende i at skabe en bedre struktur over deres observationer, så de kunne danne sammenhæng og mening med hvad de så.

Det er naturligt, at de studerende på 1. og 2. semester endnu ikke har udviklet et helhedsorienteret blik, da de træder ind i klinisk praksis som novicer (2). Vores ønske var at støtte de studerende i at se patienten som et helt menneske, hvor alle patientens problemstillinger var i fokus. Dette med henblik på bedre at kunne tilrettelægge sygeplejen og behandlingen til den enkelte patient.

Vores vej

Vi er blevet inspireret af en Klinisk vejleder fra Karkirurgisk Afdeling på Aarhus Universitetshospital, der præsenterede et pædagogisk udviklingsprojekt hvor fokus var kompetenceudvikling af de daglige vejledere. De 12 sygeplejefaglige problemområder blev anvendt, som ramme for at synliggøre sygeplejens kompleksitet og skabe et fælles sprog for sygeplejen. Resultatet af udviklingsprojektet var ifølge vejlederen en win-win-løsning, der gavne både vejledere, studerende og patienterne.

Her gik der et lys op for os. Det var netop den struktur vi manglede – et redskab til at støtte de studerende i, at systematisere deres observationer og skabe et bedre overblik i en kompleks klinisk praksis.

Vi udarbejdede vores egen version – af en personlig dataindsamlingsmodel, **Figur 1** – ud fra de 12 sygeplejefaglige problemområder (3), og tilpassede den til vores egen kontekst med tilføjelse af flere elementer såsom "Åndeligt og kulturelt", "KRAM faktorer" og "LDA" (Lines, Drains, Airways).

De studerendes læringsmål om at: *"anvende og vurdere udvalgte kliniske metoder til systematisk indsamling og dokumentation af data i forhold til den enkelte patient/borger"* (4) blev dermed understøttet. Derudover er det et forudsætningskrav at de studerende på 2. semester gennemfører en systematisk dataindsamling med det formål, at vise faglig argumentation og *klinisk beslutningstagen* (4).

FIGUR 1. Personlig dataindsamlingsmodel

De studerendes perspektiv og vores erfaringer

Et konkret eksempel på anvendelse af redskabet i forbindelse med behandling af ødemer med lymfedrænage. Her skal den studerende ikke kun have kendskab til betjening af teknologisk udstyr, men skal også forholde sig til flere sygeplejefaglige problemområder, før behandlingen kan opstartes – se **Figur 2**.

Det var vores oplevelse at redskabet styrkede de studerendes faglige blik, observationer og understøttede deres refleksioner. De blev mere bevidste om, hvor kompleks sygeplejen kan være og fik en større forståelse for, at man ikke kan isolere én problemstilling fra en anden. Det blev tydeligt for dem, hvordan patientens mangeartede problemstillinger er forbundet og påvirker hinanden. En studerende formulerede:

"Det er nemmere at koble teorien med praksis når jeg anvender dataindsamlingsmodellen".

Vi oplevede dem udvikle en mere helhedsorienteret tilgang til sygeplejen, fremfor at se sygeplejen i enkeltdele:

"Jeg har fået et mere helhedsorienteret blik på patienten".

Derudover fik de en bedre struktur og overblik, når de skulle læse og dokumentere i den elektroniske patient journal i Sundhedsplatformen:

"Jeg bruger den til at skabe et overblik når jeg læser i SP. Jeg kommer hele vejen rundt så jeg ikke glemmer noget".

Redskabet blev også anvendt på tværs af de studerendes forskellige læringsaktiviteter såsom læringslog, medicinlog samt den obligatoriske dataindsamling, der danner grundlag for faglig argumentation i slutningen af deres klinikforløb. I vejledningen har vi koblet dataindsamlingspersonen sammen med den pædagogiske refleksionsmodel, hvor de studerende arbejder med inddragelse af patientens perspektiv i planlægningen af den fremadrettede sygepleje (5)

FIGUR 2. Afdækning af problemområder før behandling med lymfedrænage

Den studerende skal fx udføre en karkirurgisk vurdering, observere om patienten kan have sår der kræver udførelse af sårpleje og smertebehandling. Derfor skal den studerende vurdere cirkulation, hud og slimhinder, udskillelse, smerter, viden og udvikling og psykiske faktorer, da alle disse problemområder kan have betydning for kvaliteten og effekten af behandlingen. Når problemområderne er afdækket, får den studerende et bedre grundlag for at inddrage relevant sygeplejeteori i sine overvejelser.

En refleksiv ramme for læring og udvikling

Når de studerende anvender dataindsamlingsmodellen som forberedelse til at udføre lymfedrænage, bliver det tydeligt hvilken viden de har, og hvilken viden de mangler for at kunne handle på deres observationer, såsom ødemer i underekstremiteter.

I tråd med Donald A. Schöns teori om Den reflekterende praktikker, bygger professionel viden på en kombination af teori, erfaring og evnen til refleksion over konkrete handlinger i situeret praksis (6). Schön beskriver begrebet viden-i-handling som tavs viden "knowhow", hvor det bliver tydeligt hvilken viden den studerende har og mangler for, at kunne handle fagligt og kompetent. I selve handlingen kan redskabet støtte den studerende i at justere sine handlinger undervejs og reflektere over effekten af behandlingen – dette kalder Schön for refleksion-i-handling. Efter en handling definerer Schön refleksion-over-handling, som foregår efter handlingen med lymfedrænage, og danner grundlag for ny viden og læring.

Dataindsamlingsmodellen understøtter de studerende i alle tre former for refleksion og gør den tavse viden mere synlig og bevidst, når de systematiserer deres observationer og dataindsamling ved brug af redskabet.

Faglig forankring – En mulighed for vidensdeling

Arbejdet med den personlige dataindsamlingsmodel har bekræftet os i vigtigheden af at strukturere observationer og refleksioner for at fremme læring i sygeplejepraksis. Det har haft stor betydning for de studerendes kliniske forløb, at de tidligt bliver introduceret til redskaber, der støtter dem i at tænke helhedsorienteret og kan skabe en sammenhæng mellem teori og praksis.

Dataindsamlingsmodellen er efterspurgt af andre afdelinger og er senest blevet præsenteret på Masterclass-programmet, som er et kompetenceudviklingstilbud til erfarne kliniske vejledere på Rigshospitalet (7). Vi håber, at vores erfaringer kan inspirere andre der arbejder med klinisk uddannelse til at bidrage med udviklingen af nye tiltag med det formål, at fremme refleksion og læring i klinisk praksis.

Afslutningsvis kan det nævnes at dataindsamlingspersonen også anvendes i vejledningen af Social- og sundhedsassistent elever med gode erfaringer.

Litteratur

1. Dahl M, Mikkelsen LBR, Jakobsen S. Håndbog i sygepleje: Karkirurgi. 1.udgave. FADL's Forlag; 2023.
2. Benner P. Fra novice til ekspert - mesterlighed og styrke i klinisk sygeplejepraksis. 1.udgave. Munksgaard; 1995.
3. Indenrigs- og Sundhedsministeriet. VEJ nr 9019 af 15/01/2013. 2013 [cited 2025 Jun 3]. Vejledning om sygeplejefaglige optegnelser. [cited 2025 May 30]. [LINK](#)
5. Færch J, Bernild C. Kvalificering af den kliniske beslutning. Dansk Sygeplejeråd [Internet]. 2011 [cited 2025 May 30]
6. Schön A, D. Den reflekterende praktiker: hvordan professionelle tænker når de arbejder. 1.udgave. Klim; 2001.
7. Rigshospitalet. Masterclass for erfarne kliniske vejledere [Internet]. 2024 [cited 2025 May 30]. Available from intranet. [LINK](#)